דרבי ~~וולס~~ לא נצרכה (א) שיש לו בה שותפות וקמ"ל ישראל הוא דלא מבטל דעובד כוכבים אבל עובד כוכבים דנפשיה מבטל איכא דמתני לה אברייתא ר"ש בן מנסיא אומר עבודת כוכבים של ישראל אין לה בטילה עולמית מאי עולמית? ~~א"ר הילל~~ בריה דר' ~~וולס~~ לא נצרכה אלא שיש לו לעובד כוכבים בה שותפות וקמ"ל דישראל אדעתא דנפשיה פלח: **מתני'** כיצד מבטלה? קטע ראש אזנה, ראש חוטמה, ראש אצבעה, פחסה אע"פ שלא חיסרה ביטלה, (ב) רקק בפניה, השתין בפניה, גררה, זרק בה את הצואה הרי זו אינה בטילה, מכרה או משכנה: רבי אומר ביטל וחכ"א לא ביטל: **גמ'** כי לא חיסרה במאי ביטלה? א"ר זירא שפחסה בפניה: רקק בפניה והשתין בפניה: מנה"מ? אמר חזקיה דאמר קרא והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה, וכתיב בתריה ואל ארץ יביט והנה צרה וחשכה וגו' דאע"ג דקלל מלכו ואלהיו ופנה למעלה, אל ארץ יביט: מכרה או משכנה רבי אומר ביטל [וכו']: זעירי א"ר יוחנן ור' ירמיה בר אבא אמר רב ח"א מחלוקת בצורף עובד כוכבים אבל בצורף ישראל דברי הכל ביטל וחד אמר בצורף ישראל מחלוקת, איבעיא להו בצורף ישראל מחלוקת אבל צורף עובד כוכבים דברי הכל לא ביטל או דלמא (ג) בין בזה ובין בזה מחלוקת? ת"ש דא"ר נראין דבריי כשמכרה לחבלה ודברי חביריי שמכרה לעובדה מאי לחבלה ומאי לעובדה אילימא לחבלה ממש לעובדה ממש מ"ט דמ"ד ביטל, ומ"ט דמ"ד לא ביטל? אלא לאו לחבלה למי שעתיד לחבלה ומנו צורף ישראל לעובדה למי שעתיד לעובדה ומנו צורף עובד כוכבים וש"מ בין בזה ובין בזה מחלוקת, לא ה"ק א"ר נראין דבריי לחביריי כשמכרה לחבלה ומנו צורף ישראל שאף חביריי לא נחלקו עלי אלא כשמכרה לעובדה אבל לחבלה מודו לי מיתיבי הלוקח גרוטאות מן העובדי כוכבים ומצא בהן עבודת כוכבים אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר אם משנתן מעות משך יוליך לים המלח אי אמרת בשלמא בצורף ישראל מחלוקת הא מני רבנן היא אלא אי אמרת בצורף עובד כוכבים מחלוקת אבל בצורף ישראל דברי הכל ביטל הא מני? שאני התם דאדעתא דגרוטאות זבין, אדעתא דעבודת כוכבים לא זבין: תנו רבנן לוה עליה או שנפלה עליה מפולת או שגנבוה ליסטין או שהניחוה הבעלים והלכו למדינת הים

אם

תורה אור

א"ר הילל לא נצרכה אלא שיש לו · לישראל שותפות בה (ד) (והא) והיא גופה לא אלטריך לאשמועינן דהא נמי פשיטא שאינו יכול לבטל חלקו של עובד כוכבים שאפילו שלו אין יכול לבטל אלא למידק מינה ישראל הוא דלא מבטל חלק העובד כוכבים אבל עובד כוכבים יכול לבטל חלק עצמו ולא אמרינן כי היכי דחלקו של ישראל לא בטיל חלק של עובד כוכבים נמי לא בטיל: **שיש לו לעובד כוכבים בה שותפות** · אפילו ביטל עובד כוכבים חלקו, ההוא דישראל לא בטיל: **וקמ"ל ישראל אדעתא דנפשיה פלח** · ולא תלי בדעת עובד כוכבים: **מתני' פחסה** · מיעכה בקורנס: **גררה** · בטיט סחוב והלך: **אינה בטילה** · דלפום שעתא רתח עלה והדר פלח לה, כל הני ביטולי - בעובד כוכבים קמיירי: **גמ' שפחסה בפניה** · וקלקל צורתה: **מנהני מילי** · דהדר פלח לה: **וקלל במלכו** · מקלל את עבודת כוכבים שלו ומבזה אותה: **ופנה למעלה** · לבו למעלה לשמים: **ואל ארץ יביט** · חוזר ועובד עבודת כוכבים שלו: **זעירי משמיה דרבי יוחנן ור' ירמיה בר אבא משמיה דרב** · פליגי בטעמא דמתני': בתם לוקחי מתכת צורפים הן: **בצורף עובד כוכבים** · שמכרה עובד כוכבים לצורף חבירו התם קאמרי רבנן דלא בטלה דסבר המוכר כיון דלוקח זה עובד כוכבים הוא פלח לה ולא תבר לה: **אבל מכרה עובד כוכבים לצורף ישראל** · מסתמא בטלה מדעתיה דמידע ידע דהאי תבר לה: **נראין דבריי שמכרה לחבלה** · דביטל: **ודברי חביריי** · דלא ביטל כשמוכרה לעובדה ומדקתני "נראין דבריי בהא אבל דברי חביריי אין נראין בה" מכלל (ה) דחבריה נמי בלחבלה פליגי ומדקאמר "נראין דברי חביריי בלעובדה אבל דבריי אין נראין בה" מכלל דאיהו נמי עלה פליג וה"ק אני שמעתי בשתיהן ביטל והן שמעו בשתיהן לא ביטל ונראית שמועתי משמועת חביריי בלחבלה ושמועת חביריי משמועתי בלעובדה: **אילימא לחבלה ממש** · (ו) (שנתנה) שמכרה ע"מ לחבלה: **מ"ט דמ"ד ביטל** · בלעובדה הא בהדיא אמר ליה לשם עבודת כוכבים אלמא לא אפקיה מוכר מכלל עבודת כוכבים: **ומ"ט דמ"ד לא ביטל** · בלחבלה הא ודאי בטלה מדעתיה: **ומנו צורף ישראל** · והאי סתמא וזבין ליה ודקאמרי רבנן דלא ביטל מימר אמר (ז) האי צורף ישראל הדר מזבין לה לעובד כוכבים ופלח לה ור' סבר כיון דצורף ישראל הוא מידע ידע האי עובד כוכבים דסתמא חבולי מחביל לה ומתיכה בכור: **לא** · לעולם בצורף ישראל אפילו לרבנן ביטל והאי דקאמר ר' "נראין דבריי כשמכרה לחבלה" לאו דפליגי רבנן עליה דנימא "נראין דבריי לשומעי מחלוקתינו מדברי חביריי" אלא ר' לפרושי פלוגתייהו אתא ולאשמועינן דבצורף עובד כוכבים הוא דפליגי וה"ק "נראין דבריי לחביריי ומודים הם לי כשמכרה למי שעתיד לחבלה, שדברי חביריי כשמכרה לעובדה הן" ולישנא דמלתא דיקא הכי מדלא קתני "ונראין דברי חביריי" אלא "ודברי חביריי" מכלל "דנראין" דרישא "לחביריו" קאמר דנראין הלכך אי הוה תני סיפא "ונראין" הוה משמע "ונראין דברי חביריי לי בלעובדה" וא"כ במאי פליגי: **גרוטאות** · שברי כספים: **אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר** · לעובד כוכבים ויבטלנה ואחר כך אם ירצה יקחנה ממנו ואע"ג דמשך לא אמרינן "עבודת כוכבים של ישראל היא (ח) ואינה בטילה" דהא משיכה בטעות הואי דלא ידע שיש בהן עבודת כוכבים: **אם משנתן מעות משך** · יוליך הנאה לים המלח ואין רשאי להחזירה לעובד כוכבים וליטול מעותיו ואע"ג דמשיכה בטעות הואי כיון דיהב דמי כי הדר שקלינהו מיחזי כמאן דמזבן, אלמא אע"ג דזבין עובד כוכבים לישראל קתני אסורה דלא בטלה: **אי אמרת בשלמא כו' אלא אי אמרת לצורף ישראל דברי הכל בטלה הא** · מתניתין דישראל הוי לוקח וקתני יוליך לים המלח מני: **שאני התם** · דהאי עובד כוכבים אדעתא דעבודת כוכבים לא זבין לא ידע שיש שם עבודת כוכבים אבל היכא דזבין עבודת כוכבים לבדה לצורף ישראל דברי הכל ביטלה מדעתו: **נוס עליה** · עובד כוכבים אפילו מצורף ישראל: **או שנפלה עליה מפולת** · ואינו חש לפנותה: **או שנגנבוה ליסטים** · ואינו מחזר אחריה

כמלחמת

אבל בצורף ישראל · לאו דווקא צורף דאפי' שאינו צורף נמי דכל ישראל לגבי עבודת כוכבים כצורפין מדמותיב מהלוקח גרוטאות ואי כשאינו צורף אסור מאי קפריך דלמא בשאינו צורף איירי אלא איידי דנקט צורף עובד כוכבים נקט נמי צורף ישראל:

או דלמא בין בזו ובין בזו מחלוקת · פירוש וה"ק אף בצורף ישראל הריב"ן גרים תיקו והדר גרים מיתיבי א"ר נראין כו' ומותיב למ"ד מחלוקת בצורף עובד כוכבים אלמא בין בזו ובין בזו מחלוקת אבל ליכא למימר דלמיפשט בעיין אתי וקא מוכח דבתרוייהו פליגי כדמשמע מתוך פ"ה דא"כ כי קמשני לדחות (ס) שאין דוקא ולא פליגי אלא בחדא כלומר לצורף עובד כוכבים א"כ תקשי למ"ד בצורף ישראל פליגי והוה ליה למימר תינח למ"ד בצורף עובד כוכבים מחלוקת אלא למ"ד בצורף ישראל דוקא מחלוקת היכי לישני דאין לומר דלישני נראין דבריי לי במכרה לחבלה ודברי חביריי במכרה לעובדה דהכי הוה ליה לשנויי ועוד דאין זה מעין מקומות אחרים בהמוכר הספינה (ב"ב דף עס·) גבי הקדש וכן בפרק קמא דחולין (דף יב·) גבי אשפה שבשוק ומיהו יש ליישב הגירסא כמו שהיא בספרים וכפ"ה ובא לפשוט הבעיא וקאמר הכי ת"ש א"ר נראין כו' אלמא בצורף ישראל נמי פליגי ואיפשיטא בעיין דבין בזו ובין בזו פליגי ותקשי למ"ד בצורף עובד כוכבים דוקא פליגי דלא אתיא ברייתא (י) כפשטיה ודחי כלומר אפי' למ"ד דבצורף עובד כוכבים דוקא פליגי יש לפרש הברייתא כן ומיהו הפשיטות לא נדחית דלמ"ד בצורף ישראל פליגי והא אף בצורף ישראל קאמר וכ"ל דזהו עיקר דודאי הפשיטות לא נדחית דלגירסת הריב"ן נמי יש להקשות אמאי קאמר תיקו הא (כ) כמ"ד בצורף ישראל מחלוק' אי אפשר ליישב הברייתא אם לא שאמר בין בזו ובין בזו מחלוקת ולא קשיא דקאמר תיקו ופשיט בתר הכי דהכי אשכחן בפרק בתרא (דף סח·) גבי בעיא דפוגם מעיקרא מחלוקת דקיימא בתיקו ובתר הכי פשיט ליה:

אם

לט א ב מיי' פ"ח מהל' עבודת כוכבים הל' ט סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמו סעיף א:

מ ג מיי' שם הלכ' י טור ש"ע שם סעיף ז:

מא ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

מב ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

מג ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח וע"ש:

מד ז מיי' שם פ"ז הלכ' ס סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

מה ח מיי' שם פ"ח הלכה י סמג שם טוש"ע שם סעיף ט·

רבינו חננאל

ב"ר לא נצרכה כגון שיש לו בה שותפות כו' · איכא דמתני לה אברייתא · ר' שמעון בן מנסיא אומר עבודת כוכבים של ישראל אינה בטלה עולמית · ואפילו יש לעובד כוכבים בה שותפות וקמ"ל ישראל מדעתא דנפשיה פלח לה לעבודת כוכבים · וכי מבטיל לה עובד כוכבים לא מבטיל אלא חולקא דנפשיה · אבל חולקיה דישראל לא מצי מבטיל ליה · ירושלמי ועבודת כוכבים שעבדה ישראל אין לה בטילה עולמית: מתני' כיצד מבטלה · קטע ראש אזנה קטע ראש חוטמה' ראש אצבעה · פחסה כגון שהעביר צורת פניה ונראית כעין טס אע"פ שלא חסרה בטילה · אבל רקק או השתין בפניה או זרק בה צואה לא בטלה · מאי טעמא דבשעת כעסו עבד לה הכי כי הדר ומשתככת חמתו והדר ועביד לה כדכתיב והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה וכתיב בתריה אל ארץ יביט והנה צרה וחשכה מעוף צוקה ואפילה מנודח: פיסקא מכרה או משכנה ר' אומר ביטל וחכ"א לא ביטל · איבעיא להו כשמכרה לצורף ישראל מחלוקת ר' וחכמים · אבל אם מכרה לצורף עובד כוכבים דברי הכל לא ביטל · או דלמא בין בזה ובין בזה מחלוקת · ת"ש דאמר ר' נראין דברי לרבנן בשמכרה לחבלה' ומאן ניהו צורף ישראל שאף חכמים לא נחלקו עלי אלא כשמכרה לצורף עובד כוכבים דאיכא למימר לעובדה [מכרה] · אבל לחבלה מודו לי' מיתיבי הלוקח גרוטאות מן העובדי כוכבים ומצא בהן עבודת כוכבים אם עד שלא נתן מעות משך הרי זה יחזיר · משנתן מעות משך יוליך לים המלח' אי אמרת בשלמא בצורף ישראל אם מכרה לו פליגי · ורבנן אמרי לא ביטלה · הא מני רבנן היא ומשום הכי כיון שקנאה יוליך לים המלח שעדיין לא ביטלה · וכיון שקנאה ישראל אין לה בטילה עולמית · אלא אי אמרת מכרה לצורף ישראל דברי הכל ביטלה. אמאי יוליך לים המלח' הא כבר ביטלה. ופרקינן כי אמרינן בצורף ישראל ד"ה ביטל א) בפירוש עבודת כוכבים · אבל הכא אדעתא דגרוטאות זבין אבל אדעתא דעבודת כוכבים לא זבין · פי' גרוטאות שיברי כלי מתכות: ת"ר לוה עליה או שנפל עליה מפולת או גנבוה לסטין או הניחוה בעלים והלכו להם למדינת הים ·

אם

א) אולי צ"ל אם מכרה בפירוש אדעתא דעבודת כוכבים וכו'.

[תוספ' פ"ו]

[לעיל מב.]

[לעיל מד:]

לקמן עה: [בכורות יג:]

[תוספ' פ"ו ע"ש]

נושא
כיצד מבטלים ע"ז

מבנה
ביטלה/אינה בטילה

נושא/מבנה
ב' גרסות מח'
יש מח' תנאים
בגוי שמכר ע"ז
שלו לצורף:
1) גוי
2) ישראל

שלבי בירור
מהו "לחבלה"
ומהו "לעובדה"

מבנה
"אם"
ב' אפשרויות

נושא
4. מקרים שאין
הע"ז בטל
למרות שיש
סברה
שיתבטל

מח' רבי וחכ'

צורף:	גוי	ישראל
חד אמר	מח'	לא ביטל
חד אמר	לא ביטל / מח'	מח'

?

(*) הערה על מבנה הגמ':
1) ה-ת"ש בא לברר שאילת האיבעיא להו
2) המתיבי דלקמן בא להקשות על ח"א ①

ל"א לעובדה ולא לחבלה

* סוגריים לשם דיוק להקל על הקורא

הגהות הב"ח (א) גמ' לא נצרכה אלא שיש לו : (ב) שם במשנה רקק בפניה : (ג) גמ' בין בזו ובין בזו מחלוקת : (ד) רש"י ד"ה א"ר הילל וכו' וסיא גופיה נמי לא איצטריך לאשמועינן : (ה) ד"ה ודברי וכו' מכלל דחבריו נמי : (ו) ד"ה אילימא לחבלה ממש שמכרה ע"מ לחבלה: (ז) ד"ה ומנו צורף וכו' מימר אמר איידי דדמיה יקרין האי צורף : (ח) ד"ה אם עד שלא וכו' ואינה בטילה דהא. נ"ב ע"ל בפ' בתרא דף עה: (ס) תוס' ד"ה או דלמא וכו' לדחות דלאו דוקא ולא וכו' כלומר בצורף: (י) בא"ד דלא אתיא ברייתא כדפשטינן ודחי: (כ) בא"ד הא למ"ד בצורף וכו' אם לא שנאמר בין:

גליון הש"ס תוס' ד"ה אבל. לאו דווקא צורף. עי' לעיל מג ע"א תוד"ה איידי: